

ВИДЪЛИНА

МЪСЕЧНО СПИСАНИЕ

ПОСВЕТЕНО ЗА РАЗВИТИЕТО НА ДУШАТА, УМЪТЪ И СЪРДЦЕТО.

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. Мисъл — Тѣла. — Изъ таинственото. — Лѣчи-
гелъ. — Чудесенъ цигуларъ. — Откритъ крадецъ
чрѣзъ сънъ. — Видѣние на светия. — Духъ-пазитель
на закопана хазна. — Анимизмъ и спиритизмъ.

Основалъ

† Д-ръ Мирковичъ.

Урежда и издава :

Т. И. Бъчваровъ — София.

Г-нъ П. Кировъ е пжтующъ агентъ на „Родина“. Молимъ абонатитѣ да му се довѣрватъ.

Слѣдва подписка за IV (1906) годишнина на

„ВИДѢЛИНА“

Сп. «Видѣлина» е посвѣтено за развитието на душата, умътъ и сърдцето. Въ него се помѣщаватъ статии по съврѣменната Психология и Духознание.

Годишния абонаментъ е 2 лева за 10 книжки.

Абонаментътъ се внася направо въ редакцията на сп. «Видѣлина» — (ул. Пиротска № 39) Софiя.

Искайте покани за записване на нови абонати.

ОТЪ РЕДАКЦИЯТА.

ИЗЛЪЗЕ ОТЪ ПЕЧАТЪ:

Япония и Корея

Отъ Владимиръ Фромъ.

ОЧЕРКИ ЗА ЖИВОТА НА ДВАТА ИЗТОЧНИ НАРОДА

СЪ ОКОЛО 50 КАРТИВИ.

Цѣна 1 л. 50 ст.

Който се абонира на сп. „РОДИНА“ ще получи веднага безплатна притурка тая книга.

Отъ Редакцията.

ВИДЪЛНА

МЪСЕЧНО СПИСАНИЕ

ПОСВЕТЕНО

ЗА РАЗВИТИЕТО НА ДУШАТА, УМЪТЪ И СЪРДЦЕТО.

Мисълъ—Тѣла.

Въ интересната книга на англичанина К. У. Ледбитеръ „Отъ Другата Страна на Смъртъта“ има цѣла една глава, посветена на тѣй нареченитѣ „Мисълъ—Тѣла“. Тѣзи, които сж имали случай да прочетатъ тази книга, сигурно сж разбрали за какво става дума въ въпросната глава. Но за тѣзи, които не сж имали добрия случай да се запознаятъ съ епохалното съдържание на тази свѣтъ-носителка книга, азъ въ кратки чѣрти ще обясня какво окюлиститѣ подразбиратъ подъ горния терминъ, подиръ което ще искамъ да приведа два примѣра изъ живота и литературата.

Най-напрѣдъ, за да се даде сила на твърдѣнието на окюлиститѣ по тоя въпросъ, азъ трѣба да напомня на читателя, че тѣй наречената *телепатия* е вече допусната да заема законно мѣсто между прѣдметитѣ, занимаючи днесъ науката. Вече прославенитѣ школи, въ Франция, на Шарло и Бернхайма, достигнаха да извоюватъ право на гражданственостъ на внушението, а слѣдователно и на телепатията. Защото разликата между двѣтѣ е само качествена, но не и сжществена.

Внушението и телепатията не сж нищо друго освѣнъ достигане човѣка на разстояние съ мисълъ. Отъ далечъ, както и отъ близо, даденъ силенъ умъ може да прѣдаде своето настроение или мисълъ на друго лице, което прѣдаване може да стане толкова по-свършено, колкото по-силна и съсрѣдотечена е мисълъта на пращача и по-чувствителна, по възприемчива душата на приемача.

Сега, туй хубаво. По това вече споръ нѣма между ученитѣ мжже. Па ще кажа, че нѣма и между всички обикновени хора, които сж имали случай сами да изпитатъ, или да чуятъ стъ близни тѣмъ да сж изпитали. Но въпросътъ е, какъ става това нѣщо? Кой е агента, кой прѣнася влиянието, кои сж законитѣ, които управляватъ това прѣдаване.

Разбира се, ние, слѣпитѣ за невидимия миръ можемъ само да прѣдполагаме и спекулираме за природата на закона, но да знаемъ съ увѣреностъ, не можемъ, защото не виждаме, както до изнамирването на микроскопа само можеше да се прѣдполага за природата на болеститѣ, но не и да се каже положително, че причината имъ сж бацилитѣ. Въ дадения случай окюлиститѣ ни даватъ едно обяснение. За тѣхъ, казватъ тѣ, било положителна истина, но нито тѣ ни го натрапватъ да го приемемъ на вѣра, нито пъкъ ние трѣба да го приемемъ като истина прѣди сами да развиемъ нашитѣ духовни способности и се убѣдимъ сами съ очитѣ си. Все пакъ ние можемъ да приемемъ тѣхното обяснение като една отъ разнитѣ прѣдлагани хипотези и наблюдавайки въ бждащето, сами да се мчимъ да изслѣдваме коя хипотеза е най-вече потвърждавана отъ фактитѣ, съ което тя ще има по-голѣма вѣроятностъ.

Окюлиститѣ твърдятъ, какво внушението на разстояние, говоренето на разстояние, телепатията, прѣдчувствуването на сцени, станали далечъ, ставатъ по простия начинъ на изпращане мисль-форми. Какво нѣщо е мисль-формата? Всѣка мисль, особено смѣсена съ желание, когато бжде сформирана въ ума на човѣка, излиза отъ него, обективира се единъ видъ, и става прѣдметъ, сжщество въ пространството. Мисльта образува единъ видъ въртежъ въ тѣлото на мисльта на човѣка, както много ясно се вижда въ илюстрацитѣ на друга една интересна книга отъ сжщия авторъ „*Човѣкътъ видимъ и невидимъ*“, изкача заедно съ частъ отъ тази материя; около нея се натрупва още отъ околното пространство материя, която отговаря на естеството на мисльта, и става едно сжщество, душата на което е мисльта. Размѣритѣ и очертанието на тази форма зависятъ отъ силата и ясността на мисльта и желанието, а цвѣта — отъ качеството имъ.¹⁾

Сега, по въпросътъ, който главно ни интересува въ настоящия случай, Мистеръ Ледбитеръ, казва, че когато човѣкъ мисли

¹⁾ Може би читателтъ ще се сѣти за значението на една много пжти по-старяна фраза въ Омировитѣ съчинения, а именно „И той изпуена *крилата* дума“.

себе си присъжтвующъ на нѣкое мѣсто, и особено ако това е било силно желание отъ него, то мисль-формата, образувана отъ това желание взема самия неговъ образъ и отива на желаното мѣсто, дѣто може да бѣде видѣна отъ нѣкое чувствително лице, ако не е добрѣ материализирана или може да бѣде видѣна отъ всички присъжтвующи, когато бѣде добрѣ материализирана. Обикновено силнитѣ мисли биватъ материализирани. Авторътъ привежда нѣколко случаи, въ които формата бива видѣна отъ одного и мнозина, а въ единъ случай тя е тѣй силна и твърда за да понесе единъ томъ отъ Линея.

Примѣритѣ сж много интересни, но азъ нѣма да пълня страницитѣ на „Видѣлина“ съ тѣхъ, защото всѣки може да ги прочете въ книгата, но сега ще приведа случаитѣ, за които поменахъ въ началото.

Първиятъ случай, когото ще дамъ, ми е прѣдаденъ отъ една госпожа, близка моя роднина, въ достовѣрността на който азъ не мога да се осъмня, защото госпожата се ползува на истина съ високо име между богатото общество на провинциалния градъ.

Мжжъ ѝ е фабрикантинъ. Неговата бдителность и акуратность въ работата се простира до тамъ, че той трѣба да става за да види запалването казанитѣ въ три часа сутринята. Една сутринъ той става по обикновеному, и госпожата му се събужда. Станалъ разговоръ съ него изъ кои врата да мине той за да не безпокои спущитѣ въ съсѣдната стая дѣца, и за сигурность да не влѣзе нѣвой, когато него го нѣма.

Къщата за живѣне е въ сжщия дворъ съ фабриката. Намѣтнатъ съ шаль той излиза, а тя като се повърнала къмъ стѣната искала да заспи, но не можала. По едно врѣме се обръща къмъ вжтрѣшността на стаята, и както спокойно гледала на освѣтлението на нощната лампа, вижда високата фигура на мжжа си да влиза въ стаята. Тя казва съ обикновенъ гласъ: „Димитре, ти ли си?“ — Никакъвъ отговоръ. На бързото повторение на въпроса отговоръ пакъ не послѣдвалъ. Това я уплашва, скача сѣда на кревата и вече яката извиква: „Димитре, ти ли си, обади се, или ще подамъ нарата!“ И фигурата изведнажъ се изгубва. Тя останала очудена. Дали не сънува? — но не, тя е будна, защото още я боляло колѣното отъ силния ударъ, съ който тя придружила извиеването си.

Когато подиръ малко мжжъ ѝ се завърналъ, той отказалъ да се е връщаль, но отъ разпитването ми се указа, че той, като винаги, му се спяло, и щомъ като се хвърлилъ на кревата заспаль.

Другиятъ случай който ще приведа, вземамъ отъ руското списание *Историческій Вѣстникъ*. Азъ съжалявамъ само, че не съмъ въ възможность, бидѣйки далечъ отъ нѣкоя голѣма библиотека, да указа на № и на автора на оная автобиография, въ която се привежда единъ подобенъ случай. Може да кажа, че това ще се намѣри въ течението прѣзъ 1900—901 година.

Авторътъ билъ офицеръ отъ гвардията въ Москва. Младъ и красивъ, той пада въ прѣстѣжни любовни връзки съ една млада и красива графиня, чийто графъ не излизаль изъ дворянския клубъ. При единъ зименъ парадъ по случай гостуването на императора въ Москва, нашиятъ господинъ олава много силна настигна, която се много осложнява, тѣй че тѣ не могли да се видятъ даже съ мѣсець. Както се вижда любовта особено на графинята била много силна и затова страданията ѝ дошле дори до разболяване. Кореспонденцията имъ продължавала докато можаль той да чете и пише, но силното и желание да доде при любимия и сама да охажва около него не можало да бжде удовлетворено.

Една вечеръ или сутринъ, не помня добрѣ, той разказва, че обръщайки се гърбомъ къмъ стѣната, вижда любимата жена на стола до него. Очудването му било голѣмо. Повдига се на рѣцѣ, взира се въ фигурата и се убѣждава че приликата е пълна, но тя не е тѣй жизнена и като че нѣкакъ прѣнесена. Той ментално се убѣждава, че това не може да е тя, но за да се убѣди какво може да бжде това видѣние, простира рѣка, която не срѣщнала прѣпятствие като въ нѣщо твърдо, а отъ това докосване на рѣката, фигурата, много ясно за него, се разполовила на двѣ, и тѣзи двѣ половини прѣдъ широко отворенитѣ му отъ удивление очи полека лека се разпилели въ въздуха на стаята. Както се вижда отъ всичко въ тази автобиография авторътъ не е билъ ни най-малко знакомъ ни съ Спиритизмъ, ни Теософия, и безъ да се мжчи да търси други хипотези, въ противорѣчие на изтъкнатитѣ, просто казва, че това е единъ положителенъ фактъ, който не може да обясни, но не може и да откаже.

*
* *

До тамъ до гдѣто отиватъ тѣзи прости разкази, както и тѣзи въ книгата на мистръ Ледбитеръ, има само нѣщо любопитно, както и нѣщо което пояснява едни дадени закони отъ духовния миръ. Но азъ мисля, че този въпросъ би спечелилъ неизказано, ако се разгледа и отъ нравствената му страна, или по право казано, отъ практическа. Тукъ естествено въпросътъ ще да се докосне до онази широка област мисли, които се подразбиратъ въ знаменитото изражение на Господа Исуса, а именно: „Който е пожелалъ чуждата жена въ ума си, той вече е прѣлюбодѣйствувалъ съ нея“, а така сжщо и до много—спорниятъ въпросъ за молитвата. Но на този въпросъ ние трѣба да посветимъ специална статия.

Софроний Никовъ.

Изъ тайнственото.

Азъ, който винаги се отнасямъ скептично къмъ всичко, който и въ най-нагледнитѣ и доказани теории търся грѣшки и противоречия, почнахъ да приемамъ „онова“, което по-рано отхвърляхъ. Въ скептицизма, който всецѣло ме обладава и подъ пълната тежестъ на който се намирамъ, има значителенъ примѣсъ отъ песимизмъ; който днесъ минава за мода у насъ и който е станалъ обща зараза за новото ни поколение. Отъ извѣстно врѣме азъ почнахъ да прѣживявамъ особни чувства. Отъ момента, когато почнахъ да блуждая изъ миналото, да се вирамъ побистро въ настоящето и да се мъча да проникна въ бъдещето, чувствителността ми се ужасно изостри. Отъ начало понятията ми, които засѣгаха тѣзи три фази, бѣха така разбъркани въ моитѣ очи, всичко бѣ така безформено и неопрѣдѣлено, че азъ пѣклено се измъчвахъ, като сжщеврѣменно изпитвахъ минути на приятностъ — прѣко слѣдствие на тази тайнственостъ, въ мрака на която се губимъ. Това стана причина да се убѣдя, че когато единъ интелектъ е обладанъ отъ нѣкаква идея — фиксъ, то психическия миръ на субекта не е вече самостоеенъ и че всички прояви, отъ каквото и естество да бждатъ тѣ, сж въ пълна дисхармония.

Прѣзъ колко лунни ноци, прѣзъ колко ясни дни съмъ приковавалъ мжтния си взоръ въ лазурната небесна безконечность, като търѣхъ дълго татъкъ „нѣщо“. Отправения ми погледъ къмъ синия просторъ се унило губеше и азъ се унисахъ въ мисли. Моя погледъ, който съ такава жадность се вливаше въ тази мирова бездна, се мжчеше да проникне прѣзъ това гжсто було, което примрѣзва очитѣ и имъ не позволява да виждатъ „онова“, що се тули задъ него. Моя погледъ искаше да пробие зидтъ на неизвѣстността, за да стигне границата на безконечността. Той искаше всичко да види, всичко да си изясни. Но напусто сили си изтощаваше, напусто убиваше напрѣжението си. Завѣсата, задъ която се криеше великата тайна — сждбата човѣшка — е непроницаема. Нѣкакъвъ си облакъ помрачаваше щя, що водѣше къмъ тази таинствена завѣса.

Но дойде день, въ който, безъ да отправямъ погледъ, безъ да напрѣгамъ сили къмъ таинствената онази завѣса, що служи като прѣдѣлъ между двата рѣски контраса — животъ и смъртъ — повдигна се единия ѝ крайчець отъ нѣкаква си невидима сила, като даде достъпъ на духовното ми око да види поне кѣтче отъ онова, що се намира задъ нея. Не нѣкакви хубави и прѣлестни градини, каквито сж описани въ откровенията на нѣкои религии, не нѣкакви млѣчни и медни рѣки, не нѣкакви щастливи и доволни хора видѣ моето око тамъ. То видѣ „онова“, което може да види само едно духовно око, то видѣ другъ миръ, на който нашия е само едно отражение.

Този день, за който става думата малко по-горѣ, бѣ 28 юли, 1905 година. Той бѣ ясенъ и топълъ. Нито едно облаче се не мѣркаше по чистото и обично лице на небето. Слънчевитѣ лжчи, които отвѣсно падаха, безпощадно палѣха и горѣха. По улицитѣ рѣдко би срѣцналъ човѣкъ човѣка. Горещината бѣ грозна, нетърпима. Всичко живо се бѣ изпокрило на сѣнка. При пуснати пердета азъ се бѣхъ затворилъ въ работната си стая, въ която цареше хладъ, спокойствие и тишина. Но горещината, която свирѣщуваше вънъ, като че ли показва надмощието си и върху ми. Трудно се влачеше писалката по бѣлото поле, като отъ врѣме на врѣме оставяше черни бразди отъ мастило върху хартията. Фантазията ми бѣше тровава, сѣкашъ лѣность, параличъ я бѣха обхванали. Но азъ продължавахъ да пиша, защото бѣхъ се ангажиралъ. Часътъ бѣше единадесетъ, когато туеу що почвахъ четвъртата страничка. Въ лѣво, на из-

точната стѣна, надъ самата ми глава, отъ години стои ливѣтъ на безсмъртния български хумористъ — фейлетонистъ Алеко Константиновъ, залѣпенъ на дебелъ картонъ, поставенъ въ художествена черна рамка. Тя бѣ единствуната картина, отъ картинитѣ, красящи стаята ми, що бѣ безъ джамъ. Съ досада и тегота седѣхъ азъ на стола си и пишехъ, когато ненадѣйно ме удари нѣщо въ главата. Скочихъ. Що да видя: рамката, въ която бѣ поставенъ Алекова портретъ, се откачила отъ себе, безъ видима причина и полетѣла върху ми. Чудно и странно ми се видѣ това явление. То ме накара да се повдълбоча малко въ него. — Подобни факти има много, които системно сж изложени въ тѣй наречената спиритична наука. Ние трѣбва да намѣримъ законитѣ, на които се подчиняватъ тѣзи факти. Ето защо тукъ сж напълно приложими думитѣ на всеизвѣстния ученъ мжжъ Камилъ Фламарионъ, който между другото казва: „За това трѣбва да разглеждаме фактитѣ спокойно, научно, безъ смущение и мистицизмъ, сжщо тѣй, както изучаваме астрономията, физиката или физиолигията“. Слѣдъ тѣзи мисли азъ махнахъ съ ржка и казахъ, нека другъ, който го интересуватъ, се занимава съ тѣхъ! Седнахъ и продължихъ работата си. Подиръ обѣдъ, около часѣтъ 2¹/₂—3, когато се канѣхъ да занеса ржкописа въ редакцията, неволно ми мина прѣзъ умъ мисльта, че днесъ съмъ тукъ — въ София, а утрѣ ще бѣда далечъ отъ тукъ — въ родния си градъ. И на тая случайна мисль източникътъ бѣше възъ отъ мене. Излѣзохъ отъ кжци. Съ бавно клатушкане се отпавихъ къмъ редакцията. Стигнахъ. Дадохъ ржвописа и се върнахъ. Баща ми — човѣкъ съ гжсти и нависнали вѣжди, съ студено, като скрѣжъ, чело, съ сурови черти и надиплено лице, човѣкъ добродушенъ и любезнателенъ, който прѣзъ цѣлото си сжществуване е водилъ редовенъ животъ, на който дължи пълното си здраве, на което се радва отъ 78 години насамъ, — днесъ бѣ, като никога, необикновено униль. Още като прѣкрачихъ прага, ми каза:

— Знаешъ ли, какво се случи?

— Какво! попитахъ очудено.

— Едната отъ двѣтѣ саксии, що седатъ на източния прозорецъ въ работната ти стая, въ която е посадено онова хубаво и кичесто цвѣте, що майка ти тѣй горещо обича, падна. Саксията се строши — стана на соль, а цвѣтето се прѣчупи!

— Да не би нѣкой да я е бутналъ или пѣкъ вѣтъра да я е съборилъ?

— О, не, не, нито едното нито другото. Въ стаята ми никои не е влизалъ, па и прозорцитѣ сж затворени . . .

Товага азъ разказахъ на баща си случката съ портрета. Баща ми се замисли, — като че ли нѣщо го обсеби, завлада. Въ очитѣ му азъ прочетохъ нѣкаква потайна тжга. Това много развълнува. — Че какви сж тѣзи *необясними случайности* се попитахъ неволно.

Баща ми се оттегли въ стаята си. Азъ излѣзохъ изъ града.

Забравихъ да кажа, че майка ми, която отъ 5—6 години не бѣ ходила въ родния ни градъ, тази година изяви настоятелно желание да иде. Нищо не бѣ въ състояние да я убѣди, за да се откаже отъ тази мисль. И въ фаталенъ день — 13 юни — сжщата година, замина. Не минаваше седмица да ѝ не пиша — за да я държа въ течение на кжщнитѣ ни работи, като я молѣхъ да ни пише и тя за всичко, каквото би ни интересувало, като на първо мѣсто поставя здравословието си. До 20 юли получвахъ благоприятни писма. Слѣдъ това осѣмъ дни се измениха отъ послѣдното ѝ писмо — цѣль вѣкъ за онзи, който чака. Тревога и безпокойствие бѣха почнали да обладаватъ душата ми..

Слънцето бѣ на засѣдане, когато се прибрахъ въ кжщи. Влѣзохъ въ стаята си. Баща ми веднага влѣзе слѣдъ мене и ми каза, че въ мое отсъствие, билъ спалъ и сънувалъ, че майка ми, облечена въ чернитѣ си копринени дрехи, минала край него, безъ да му продума. Той още не бѣ завършилъ разказа си, когато на вѣншната врата се силно потропа. Излѣзохъ. Прѣдъ мене стоеше единъ телеграфенъ раздавачъ. Въ ржцѣ си той държеше телеграма, която ми подаде. Взехъ я. Бързо разписахъ, — още по-бързо я разпечатихъ. И . . . о, ужасъ! Въ нея ни се съобщаваше, че майка ми, въ часътъ въ който баща ми я видѣлъ на сънь, се е поминала . . .

Още сжщата вечеръ баща ми и азъ отпжтувахме съ влакѣтъ, за да присжтствуваме на погребението ѝ. — Ето обяснението на тази безпричинна мисль: днеска съмъ тука, утрѣ ще бжда въ родния си градъ . . .

Л. Бобевски.

Лѣчитель.

(Messenger).

Въ Јемерре sur-Meuse живѣе човѣкъ, който се е прочуль въ околността; при него ежедневно прихождатъ множества да го молятъ за здраве, радостъ или утѣшение; молятъ го още да узнае участъта на нѣкои отъ покойнитѣ имъ сродници. И той, като наслѣдникъ на древнитѣ чудотворци, изпълнява тѣхнитѣ желанія: испраща посѣтителитѣ си здрави, весели и морално подобрени. Тоя човѣкъ се именува Лудовикъ Антонъ; а обикновено го зоватъ лѣчителя Антонъ.

* *
*

— Антонъ ли? Отивайте направо, при първата улица ще възвиете на дѣсно, послѣ ще прѣминете моста на желѣзопѣтната линия . . . послѣ . . .

Тази, която ми говореше бѣ жена страдающа, тя държеше едно дѣте на рѣка и други двѣ се държаха о политѣ на роклята ѝ. Тя не се удивляваше на въпроситѣ ми, нито се смѣяше. Намирамъ, че всичкитѣ майки тукъ сж прибѣгвали до лѣчителя за лѣкуване на малкитѣ си.

Јемерре е печално мѣсто, работенъ и индустриаленъ центръ; но всичката околностъ на Лиежъ е заобиколена отъ весели долини съ зелени клонати дървета; рѣката Мюсъ тече прѣзъ него.

Всички знаятъ Антона и всички, безъ колебание отговарятъ на въпроситѣ за него.

* *
*

При жгѣла на единъ пѣтъ, се нахожда къща, на която едната частъ е заета отъ кръчма; тукъ се влиза въ единъ коридоръ, задъ който се нахожда джамлия врата; чуватъ се гласове. Антонъ има посѣтители. Издрънква звѣнеца; една жена отваря. И безъ да се повръщатъ приходящитѣ, приканватъ се въ чиста и скромна стая. Тукъ дохождатъ ежедневно отъ 150 до 200 души.

Лудвикъ Антонъ е човѣкъ средня-рѣстъ, съ гжета, прошарена черна коса, кѣси мустади, бузи полухлѣтнали; изражение скромно.

— Какъ лѣкувате хората?

— Съ полагане на ржцѣ, или съ душевно въздигане къмъ Бога.

— Християнинъ ли сте?

— Да.

— Спиритъ ли сте.

— Да. Едното не прѣчи на другото.

— Вашето могѣщие непогрѣшимо ли е?

— Не. Находятъ се хора, които азъ не мога да лѣкувамъ. Тѣ сж тѣзи, които нѣматъ вѣра, които идатъ при мене безъ искреностъ, безъ сърдечна покорностъ.

— Баща ли сте?

— Имахъ единъ синъ, който умрѣ на 20 години. Но защо ми задавате тѣзи въпроси? Боленъ ли сте?

— Да.

Нека добавя, че болестъта ми избѣгва отъ лѣкаритѣ и че азъ съмъ отъ тия, безъ съмнѣние, които Антонъ не лѣкува.

— Еднажъ не бѣхте ли вие прѣслѣдвани? Продължихъ.

— Да, обвиниха ме условно. Бѣхъ неблагоразуменъ, като прѣпорѣчахъ едно безвредно вещество.

* *
**

Като се раздѣляхъ съ него азъ распитахъ посѣтителитѣ. Всички се указаха да иматъ вѣра, една неразрушима вѣра въ силата на Антона. Посочиха ми да питамъ още нѣкого си:

— Идете, вижте. Попитайте го какъ е билъ и какъ е сега.

Защо? За мене чудото не е тамъ, то е въ вѣрата на тѣзи работници, на тѣзи младежи, ¹⁾ на тѣзи страдалци, въ тоя лѣчителъ, излѣзълъ изъ тѣхния родъ, и отъ колѣ той дѣйствува между имъ безъ тѣхната вѣра да се е разклатила.

* *
**

Лудвикъ Антонъ ми даде брошури. Въ една отъ тѣхъ, азъ прочетохъ тая покана:

Къмъ Бога чрѣзъ Науката и Любовта.

Спиритическо общество

¹⁾ Посѣтителитѣ на нашия братъ и приятель Антонъ, бѣха младежи и работници. Всички обществени класове се срѣщатъ въ залата събрѣдѣлна съ неговия домъ.

Лозаритѣ Господни на Јемерре-sur-Meuse.

„Брате и сестри на човѣчеството,

„Вие се каните на публичнитѣ сеанси, които биватъ прѣзъ първата и третя недѣля всѣки мѣсець, на 10 часа сутриньта, въ г. Лудвикъ Антонъ, на Јемерре-sur-Meuse.

„Ще бждете приети братски, ще участвувате въ сеанситѣ, въ които ще можете, ако състоянията го позволятъ, да се разговорите съ вашитѣ любими покойници.

„Спиритизма ви дава доказателства за сжществуването на Бога, прѣживяването на душата, и, като прилагате учението искрено, той ви води къмъ Вѣчното щастие. — Богъ ви дава дарбата да облекчавате вашитѣ братя въ всички страдания — морални и физически.

„Спиритизма е утѣшителна философия, основа на Христовитѣ учения, поддрѣвление на законитѣ що управляватъ вселенната.

„Лудвикъ Антонъ.“

Въ друга брошура, се нахожда това просто заявление:

„Публиченъ сеансъ всѣки мѣсець прѣзъ първата недѣля, въ г. Лудвикъ Антонъ, улица Bois de Mont, à Јемерре-sur-Meuse, точно въ 10 часа сутриньта, и втората и четвъртата недѣля, въ г. Петра Дебру, столарски прѣдприемачъ въ Croutteux-Mons, на 5 часа подиръ пладнѣ.

„Спиритически книги се доставятъ отъ Лудвикъ Антонъ, à Јемерре.“

Въ тази брошура, азъ намѣрихъ вѣроисповѣданието на лѣчителя. Ето началото;

„Братя и сестри на човѣчеството,

„Тази малка брошура има за цѣль да покаже на посѣтителитѣ ми моя начинъ на дѣйствие, да кажа като какъ азъ мога да имъ бжда полезенъ.

„Азъ съвѣтвамъ всички тѣзи, които се нахождатъ въ затруднение, слѣдствие на болестъ — морална или физическа скръбъ, да размислятъ прѣди да прѣстѣпятъ къмъ работа, прѣди да сж се подвижили, харчили разноски или правили обѣщания за пѣтешествие, и пр.

„Когато иска нѣкой да излѣзе отъ трудно и мжчно положение, нужно е да се повдигне мислено къмъ Бога и да го помоли искрено.

„Ако молбата ни е искрена, нека бждемъ увѣрени, че ще получимъ добро вдѣхновение да се отнесемъ било къмъ нѣкой лѣкаръ, било къмъ нѣкой другъ човѣкъ, който да ни доде на помощъ.

„Заповѣдвамъ тоже на мойтѣ посѣтители, да се молятъ Богу, понеже молитвата въ всички обстоятелства утѣшава.“

Хората къмъ които се обръщахъ, ми даваха брошури: — За пропагандата, казваха.

Ето единъ малъкъ катихизисъ за поучение на дѣцата и хората, които непознаватъ спиритизма, публикуванъ отъ спиритическото общество „Божественитѣ лозари“ отъ Јемерре-sur-Meuse. Поучения отъ Духа на Истината, Духъ утѣшителенъ.

Прочитамъ въ катихизиса въ главата за съобщение съ духоветѣ:

1. *Духа съблѣченъ отъ тѣлото си може ли да се съобщава съ насъ?*

Да, може и често той прави това.

2. *По какъвъ начинъ?*

Посрѣдствомъ медиуми.

3. *Какво нѣщо е медиумъ?*

Човѣкъ който е достоенъ да приема съобщението на духоветѣ, било чрѣзъ писане, чуване, виждани или чрѣзъ всѣки другъ начинъ.

4. *Всѣки може ли да бжде медиумъ?*

Да, изобщо, всѣки може да бжде, като се упражнява търпѣливо прѣзъ дълго или късо врѣме.

5. *Медиумизма полезенъ ли е на тогози, който го притежава.*

Да, не само на него, но и на всички тѣзи, на които поученията на Духоветѣ могатъ да вдѣхнатъ спасителни мисли, похвални чувства.

6. *Всичкитѣ Духове могатъ ли да се съобщаватъ?*

Да, когато Богъ позволява.

* *
*

Питатъ ме:

— Спиритизъ ли съмъ?

— Никакъ. Повече съмъ скептикъ.

А тѣзи прости хора ми отговаряха спокойно като да знаяха.

— Това никакъ не вреди. Вие ще повѣрвате.

Неотдавна азъ видѣхъ въ Гохисартъ и на други мѣста спиритисти да призоваватъ умрѣлитѣ си. Отъ това зрѣлище, азъ не придобихъ вѣра, но очудване.

Както библейския еленъ търси воднитѣ отоки, зажеднитѣ търсятъ идеала; тѣ сж напжтени къмъ невидимия свѣтъ, и безъ съмнѣние, тѣхнитѣ думи сж меланхоличнитѣ имъ въпроси.

Тѣй или инакъ, спиритизма е сръдство, чудно сръдство за морално въздигане.

Въ неговото надгробно украшение се находатъ особни блѣсъци, — той наставя човѣка въ религията му, въ него се нахожда сжщо чудна прѣлестъ, и азъ сфащамъ като далеченъ отзивъ *молбата надъ Акрополъ* въ тая молитва на Алтанъ-Кърдека:

„Боже, Баща нашъ, който си силенъ и добъръ, дай мощъ на тогози, който прѣтърпѣва испытание! Освѣти тогози, който търси истината! Вложи въ човѣшкото сърдце състрадание и любовь!

„Боже! Дай на пжтника водаща звѣзда, на наскърбения утѣшения, на болния спокойствие.

„Баща нашъ, дай на виновния покаяние, на духа истината! на дѣтето водачъ! на сирачето баща! Господи, нека твоята добрина се разпространи върху всичко, което ти си сътворилъ!

„Милость, Боже мой, къмъ тогози, който не Те познава, надежда на тогозъ, който страда! Нека твоята добрина позволи днесъ на утѣшителитѣ духове да разсвѣятъ на всѣкъдѣ мира, надеждата и вѣрата!

„Господи, една заря, една искра отъ твоята любовь може да обземе земята, остави ни да почерпимъ отъ източникитѣ на тази изобилна и безкрайна добрина, дѣто всички сълзи прѣсхвватъ, всички болки се утѣшаватъ; едно само сърдце, една само мисль да възлѣзе до Тебе — съ гласъ отъ признателность и любовь!“

Етерель

Прѣв. † Д-ръ М-вичъ.

Чудесенъ Цигуларъ.

Кунъ Арпадъ е на седемгодишна възраст; съ трудъ той напръдна значително въ музикалното искусство, като талантливъ музикантъ по цигулка.

Роденъ въ Будапеща отъ твърдѣ бѣдни родители, той прокара своитѣ първи дѣтски години въ единъ твърдѣ скромнъ домъ. Баща му и майка му, гостиничари, бѣха кушили едно що годѣ пиано за развлечения на нѣколко тѣхни пансионери. Дѣтето бѣше още въ пелени, когато, щомъ чуеше гласа на инструмента, очитѣ му се отваряха тѣй бдително, щото се захласваше въ екстасъ. Щомъ проходи, само се отправяше къмъ инструмента, и още не бѣ двѣ годишенъ, свиряше вече на паметъ нѣщата, които бѣ чувало. Съ удивително упорство, то търсеше обществото пианисти, както и дружбата на единъ музикантъ, който бѣ пенсионеръ въ дома. Този, за развлечения, научи двѣгодишното дѣте на нотитѣ. На конецъ да му даде да оцѣни значението на нотитѣ, той трѣбваше да си послужи съ патати. Разтението съ кожицата прѣдставляваше четвъртата нота, обѣлено, една полуктачна нота, издълбано една цѣла нота.

То прѣкарваше живота си върху пианото и непрѣстанно работяше; тѣй щото, като напълни третата година, прѣдстави се на Будапещенското музикално училище, дѣто се прие като изсвири нѣколко пиеси и като се подложи съ въсхищение на изпитъ отъ учителитѣ.

Въ продължение на три години, отъ 3 до 6, Кунъ Арпадъ се вдаде въ изучаването на цигулката, и като излѣзе отъ училището, той владѣеше най-мѣчнитѣ позиции. Тогава вече, това малко чудовище, се яви прѣдъ публиката съ вдовицата, майка си, която го водяше по цѣла Европа да свири съ цигулката си. Разбира се, че малкия този пжтешественикъ бѣ приетъ навредъ съ искрення симпатия и съ удивителни ржкоплескания за негова талантъ.

(Заето отъ Massager).

Бѣл. на ред. На що да отдадемъ тоя талантъ на малкия Арпадъ. Не носи ли той своята дарба въ кощнината на своята душа? Съ нея той е дошелъ да се възплъти отъ пространството; и прѣди това той ще да е билъ музикантъ.

Откритъ крадецъ чрѣзь сънь.

Нѣкой си Димитръ Вълчановъ, родомъ отъ с. Върбица — Прѣславско, а дюкенджия въ Гюлеркѡй, Шуменско, ми разказа слѣднето, което се случило съ него прѣди 7—8 години :

Една вечеръ той отишелъ въ едно кафе да пие кафе и да прѣкара малко врѣме въ разговоръ. Като се върналъ късно прѣзь ноцта, намѣрилъ вратата на дюкена си разбита и дюкена обранъ. Като видѣлъ че съ такъвъ голѣмъ трудъ спечеления капиталъ е загубенъ, той се отчаялъ и не зналъ какво да прави. — По природа добрякъ, скромнъ и смиренъ, той, вмѣсто да хули почналъ да плаче и да се моли прѣдъ иконата на св. Богородица и това продължавалъ да прави нѣколко часа поредъ, до като заспалъ. Тогава гледа въ съня си, че идва при него старъ човѣкъ и му казва: „Защо плачешъ? твоята стока я открадна хѣзяина ти и ето тя е скрита въ кѣщата му на тавана“. Като се събужда, той си спомня съня, отива съ една свѣщъ въ двора на хазяина си, къдѣто имало мѣсто отъ къмъ обора да се гледа на тавана. Като надникналъ, вижда, че всичката стока е тамъ скрита. Врѣща се въ дюкена, и почналъ да вика. Събиратъ се съсѣдитѣ, кмета и други, заявява имъ, че подозира хазяина си, и наистина залавятъ стоката на тавана, както му било казано на сънь и както самъ той провѣрилъ.

Куртъ-бунаръ.

Съобщава: *Ради Драгановъ.*

Видѣние на светия.

О Бозѣ починалия владика Серафимъ прѣди не много години, въ губернията Саровска, Саровската пустиня, Нижний Новгородъ, се явилъ една ноцъ въ свѣтѣлъ пламѣкъ, посрѣдъ линията срѣщу идящата машина съ много пасажери и махалъ съ двѣтѣ рѣцѣ на машиниста да сирѣ машината. Като го видѣлъ, машиниста веднага далъ контра пара на машината, безъ да подозира нѣкаква опасностъ. Никаква поврѣда не бѣ станала на желѣзницата, до спирането ѝ. Отива началника на трена при

машиниста, и съ яростъ започва да го камфузи за безмислената му постъпка. Но кога послѣдния му расправилъ причината и му показалъ мѣстото, кждѣто е стоялъ владиката, който му билъ познатъ лично още когато е билъ живъ, отишли на мѣстото и що да видатъ? Най високия мостъ срутенъ. Като се извѣстили за това пасажеритѣ, всички дали слава Богу, че е пратилъ духътъ на праведния владика, да ги избави отъ погибель.

София.

Съобщава М. Цѣпенковъ.

Духъ-пазителъ на закопана хазна.

При селото Варошъ, до политѣ на ридѣтъ, върху който стоятъ Марковитѣ кули, има прѣдание, че се нахождала закопана хазна, но нейния стопанинъ — духъ не допушалъ никого до тая хазна и които сж отивали да копятъ все си пострадвали. Двамина нашенци, единия отъ гр. Прилѣпъ, а другия отъ с. Варошъ, се рѣшаватъ да копятъ на познатото мѣсто за да извадятъ скритото съкровище. Щомъ почнали да копятъ, изкочилъ отъ мѣстото голъ, страшенъ човѣкъ, съ пламнали очи и като имъ изкрѣскалъ съ гръмовенъ гласъ, тѣ се разбѣгватъ отъ страхъ. За чудо и двамата починаха. Прилѣпченица потресенъ душевно върна се дома си и се обѣси. А варошанеца, като не налучилъ отъ страхъ портата на къщата си, покатерилъ се по оградата, но като се фърля въ двора, полѣтява върху колъ, натѣква се и слѣдъ нѣколко часа умира.

Исусъ казва: „Не си събирайте съкровища на земята, дѣто крадци подкопаватъ и крадатъ и молцитѣ ги ядатъ; но събирайте съкровища на небеса, дѣто крадци не подкопаватъ, нито крадатъ, ни молци ядатъ, — *защото дѣто е съкровището ви, тамъ ще бжде и сърдцето ви.* Не оправдатъ ли се въ буквална смисель тия думи, като се зематъ прѣдъ видъ случая като горния.

София.

Съобщава: Марко Цѣпенковъ.

Но има и другъ фактъ, относящъ се къмъ тая категория опити на Крукса, който още повече отеготява отговорността на Хартмана за необмисленото му сѣждане, изказано по метода на Крукса. Самия тоя опитъ билъ възпроизведенъ вторично отъ Крукса, само че и тоя пѣтъ въ врѣме, когато медиума билъ въведенъ въ токъ. Кати Кингъ не само се показала, но излѣзла съвършено изъ-задъ завѣсата. Ето мѣстото въ „Psych. St.“ относяще се до това и което Хартманъ може да прочете на тая сѣщата страница, дѣто се захваща съобщението на Варлея за неговитѣ опити.

„При повторение на тоя опитъ по случай отсъствието на Варлея, самъ Круксъ го е ржководилъ. Той получилъ еднакви резултати, но при това оставилъ толкова кжси жици, щото медиума, ако би станалъ да се движи, би могълъ да се покаже само въ отвора на завѣсата. Кати обаче излѣзла изъ-задъ завѣсата на *шестъ* или осемъ крака; никакви жици на ржката ѝ не е имало и прѣзъ всичкото това врѣме показанията на галванометра били прѣвъзходни. Освѣнъ това г. Круксъ помолилъ Кати, да отпусне ржцѣ въ сѣдъ съ разтворъ отъ иодистъ калий, което тя и направила, но това не показало никакво движение въ стрѣлките на галванометра ако бѣха скачени съ Кати нѣкждѣ жицитѣ, то житкостъта би скжсила пжтя на тока и би увеличила отклонението на галванометра“. („Psych. St.“ 1874 г., стр. 342).

Харисонъ, издателя на „Спиритуалистъ“, присѣтствуващъ при тия опити, освѣнъ дѣто съобщилъ горѣприведенитѣ извѣстия въ своя журналъ, изпратилъ и въ „Медиумъ“ слѣднето писмо, прѣгледано отъ Крукса и Варлея :

„Г. Редакторе!“

„Тѣй като ми се случи да присѣтствувамъ неотколѣ на нѣколко сеанси, въ които г. г. Варлей и Круксъ пропусаха слабъ електриченъ токъ прѣзъ тѣлото на мисъ Кукъ въ продължение на всичкото врѣме, когато тя се намираще въ кабинета, а Кати вѣнъ отъ него — то нѣкои отъ присѣтствувавшитѣ ме помолиха да ви съобща за полученитѣ резултати; това ще послужи, може би, за опровержение неприличнитѣ нападки, на които се подхвърлятъ добритѣ и честни медиуми. Когато Кати излѣзе изъ кабинета, по нея нѣмаше никакви жици. До като тя бѣ вѣнъ отъ него, електричния токъ не се

прѣкъсва, както това можеше да бжде, ако жицитѣ бѣха снети отъ рѣцѣтъ на мисъ Кукъ и ако снетитѣ жици не бѣха отново съединени. Но въ послѣдния случай намалението на електричното съпротивление незабавно би се отбѣлѣзало върху показателя-инструментъ. Тия опити доказаха, че мисъ Кукъ наистина се е намирала вжтрѣ въ кабинета прѣзъ това врѣме, когато Кати бѣ вънъ. Опититѣ се произвеждаха частъ въ квартирата на г. Луксмора, частъ въ квартирата на г. Крукса и Варлея. Това писмо е показано на г. г. Крукса и Варлея, и ви се изпраща съ тѣхно съгласие.

„11, Ейви-мери-ленъ. 17 мартъ 1874 г,

„Уйлиямъ Г. Харисонъ“.

(Гл. „Медиумъ“ 1874 г., стр. 187. „Спиритуалистъ“ 1874 г., т. I, стр. 134).

Но за г. Хартмана би била достатъчна и забѣлѣжката за сжщото това въ „Psych. St.“, стига той да е искалъ да се отнесе къмъ работата съ нужното внимание. Какъ може да твърди той, въ дадения случай, „недостатъчностъ въ галванични свѣрзвания?“ Дѣ сж дигнати сега „монетитѣ и мократа книга?“ Като не си е далъ трудъ основателно да изучи и разбере прѣкраснитѣ опити на Крукса и Варлея, Хартманъ третира тия именно физици, като малки дѣца, намислили да си поиграятъ съ науката. Той опровергава опититѣ имъ съ първитѣ дошли въ главата му обяснения. Такъвъ лекъ методъ би приличалъ на фейлетонистъ, който залъгва публиката въ ущърбъ на истината, но не и на философъ, комуто истината е драга.

По поводъ на тия опити съ галваниченъ токъ, азъ съмъ длъженъ да помена тукъ за още единъ методъ на изслѣждане плътността на материализацията, отъ който излиза и доказателство за реалния ѝ обективенъ характеръ. Тоя методъ е тоже прѣдложенъ отъ Варлея и Крукса, които сж го и приложили на дѣло. Остава само да съжалимъ, че ние имаме за него само слѣднитѣ нѣколко думи отъ Харисона:

„Противоположитѣ полюси на батерията се съединяватъ съ два сжда, пълни съ живакъ, а подиръ галванометра и медиума турятъ въ токъ; когато Кати Кингъ спусна прѣститѣ си въ живака, това произведе силно отклонение на галваничния показателъ. Кати Кингъ прѣдставляваше петъ пжти по-

вече съпротивление на движението на електричния токъ, отколкото мисъ Кукъ“. („Спиритуалистъ“ 1876 г., т. I, стр. 176). Отъ тия опити ние можемъ, слѣдовно, да заключимъ, че електричната проводимостъ на човѣшкото тѣло е петъ пжти по-голѣма, отъ колкото проводимостъта на материализираното човѣшко тѣло.

По поводъ упоменатия опитъ на Варлея и Крукса, и критиката му отъ г. Хартмана, трѣба да направя тукъ малко отклонение и прибавя нѣколко страници къмъ издаденитѣ отъ менъ много по-рано „Разоблачения“.¹⁾ Работата е въ туй, че подобенъ опитъ — заключване медиума въ галваниченъ токъ — е билъ произведенъ тукъ отъ професоръ Вагнеръ, въ 1875 г., съ медиума Бридифъ, и описанъ отъ него въ статията „Медиумизмъ“, напечатана въ „Рускомъ Вѣстникъ“, въ 1875 год. Въ „Материалахъ для сужденія о спиритизмъ“, издадени отъ професоръ Менделѣевъ, тоя опитъ се критикува отъ Боргмана, а наедно съ него се критикуватъ и опититѣ на Крукса отъ тоя родъ, но толкова невѣжествено, щото е невъзможно, при прѣдставляващия се случай, да се прѣмълчи. Ако се не лѣжимъ, г. Боргманъ е физикъ, но тъй като работата се отнася до спиритизма, то той си позволява да говори всѣкакви измислици, съ пълна увѣреностъ, че никой отъ събратията му не ще дигне противъ него ржка, за да го изобличи въ невѣжество. Въ моитѣ „Разоблачения“ азъ не досегнахъ тая часть отъ „Материалитѣ“, понеже тѣ не сж имали прѣко отношение къмъ разоблачаванитѣ отъ мене работи на комисията. Днесъ обаче, слѣдъ критиката на философа, трѣбва да се разоблачи критиката на физика, която ще се окаже съ сжщо такова достоинство. За да не бждемъ голословни, длъженъ съмъ да влѣза въ нѣкои подробности и цитирамъ невѣрности. Ето прѣди всичко думитѣ на г. Боргмана:

„Въ статиитѣ на г. Крукса е особно неубѣдителенъ способъ. Круксъ прилага тоя способъ при явленията на материализацията въ присжтствието на единъ медиумъ, нѣкоя си дѣвица, т. е. при появленія въ присжтствието ѝ, разбира се, въ тъмнина, на човѣшка фигура. Тоя медиумъ не е билъ спящъ, както Бридифъ, той не се прѣспивалъ въ врѣме на

¹⁾ „Разоблачения. Исторія медиумической комисіи, Физическаго общества при С.-Петербуркомъ университетѣ“. А. Аксаковъ. Спб., 1883.

„транс“, въ време на съвършенитѣ медиумични явления, и за това г. Круксъ не считалъ за нужно даже да заякчи дръжкитѣ къмъ медиумовата ржка. По-натѣй той нито дума не съобщава за това, дали жицитѣ, идящи отъ дръжкитѣ къмъ батерията и галванометра, сж били неподвижно прикрѣпени отстрана на стола, върху който трѣбало да седи медиума; съ това само дръжкитѣ би станали малко свободни; по всѣка вѣроятностъ не е правено това закрѣпване. По тоя начинъ медиума съвсѣмъ свободно може да махне дръжката отъ ржката подъ шията, да освободи по такъвъ манеръ едната си ржка като я тури въ джебъ, да замѣни тогава тѣлото си съ връви, или какво и да е друго и добие такава възможностъ да се „материализира“ въ образъ на задгробенъ духъ. За какво е служило опрѣдѣляне съпротивление отъ тѣлото на медиума въ опититѣ на г. Крукса — лесно е да се разбере... Кое бърка на медиума, ако той само разбира въ какво стои работата, а това да се разбере не ще много мдростъ... отрано да приготви връви, чиито съпротивление приблизително да се равни на съпротивлението на тѣлото?... Ето защо способна на г. Крукса азъ считамъ за напълно неубѣдителенъ“. („Материали“, стр. 240—241).

Прѣди всичко вижда се, че самъ Боргманъ не знае, за какво той говори. Отъ туй, че „медиума не билъ спящъ“ трѣбва да прѣдположимъ, че става рѣчь за опита на Крукса съ г-жа Фай; между туй г. Боргманъ казва, че тоя медиумъ е „нѣкоя си дѣвица“; навѣрно той е слушалъ нѣщо за дѣвицата Кукъ и се е забъркалъ.

По-натѣй г. Боргманъ говори, че тоя способъ се е прилагалъ отъ Крукса „при явленията на материализацията“; но тоя способъ е билъ приложенъ къмъ подобни явления, описанъ отъ Варлея, а не Крукса, и медиумъ за такива явления била мисъ Кукъ, а не г-жа Фай, и при това медиумъ спящъ. Пълна неразбранщина! За опититѣ на Варлея говорихъ по-горѣ.

Едничкото обаче описание опититѣ отъ подобенъ родъ, принадлежаще на Крукса, се отnosi къмъ опититѣ му съ г-жа Фай, правени съ специална цѣль да наблюдава движението на неударени прѣдмети, а не материализация.

Но тука г. Боргманъ говори, че тоя способъ се е употребявалъ отъ Крукса „въ присѣствие на медиума—дѣвица, разбира се, при поява въ тъмнина, на човѣшка фигура“. Но

тъмнина не е имало ни при опититѣ съ мисъ Кукъ, ни при опититѣ съ г-жа Фай.

Сега ще вникнемъ по сжщество въ опита. Ще кажа за пояснение, че той е ставалъ въ жилището на Крукса; библиотеката му е служила като тъмно помѣщение за медиума Mrs. Fay; наредъ въ лабораторията му сж се помѣствали всички присжствуващи при опита. Вратата между лабораторията и библиотеката е била замѣнена съ завѣса. Галваничния урядъ съ показателя се помѣствалъ въ лабораторията, върху стѣната, отдѣляща лабораторията отъ библиотеката; прѣзъ тая стѣна сж били пропуснати въ библиотеката концитѣ на два кжи, дебели проводници, споени о два мѣдни, добрѣ обтегнати съ дръшкитѣ въ страни на библиотеката, дѣто г-жа Фай е била длъжна да ги държи. Цитирамъ по-долу думитѣ на г. Крукса: „Прѣди да почне опита г-жа Фай трѣбаше да натопи ржцѣтѣ си въ солена вода и тогава да земе дръшкитѣ; при туй азъ всѣкога намирахъ, че благодарение голѣмата повърхность, прикосваща се съ ржцѣтѣ, величината на отклонението бѣ твърдѣ постоянно. Когато тя залавяше дръшкитѣ, точната величина на отклонението прѣдизвикано отъ съпротивление на тѣлото ѝ, се показваше отъ галванометра; ако тя бѣ съединила дръшкитѣ въ едно, то отклонението би било тѣй голѣмо, че свѣто-показателя стремително би се спусналъ по стълбата; ако за мигъ тя би отзела ржка отъ дръшката, свѣтилния лжчъ би спадналъ на нула; ако би се опитала да замени тѣлото си съ какво и да е, което да съедини двѣтѣ дръшки, то всѣко движение на ржката ѝ, въ врѣме на такъвъ опитъ, би произвело голѣми колебания на свѣто-показателя, това незабавно би я издало, слѣдъ което възможностьта да се възтанови прѣднето отклонение би била твърдѣ малка.

„На сеанса, произходившъ на 19 февруари 1875 година, повиканитѣ отъ мене познати прѣгледаха всички уредба, при което двама отъ тѣхъ, твърдѣ прочути членове на Кралското Общество, опитаха какво може се направи посрѣдствомъ събиране на двѣтѣ дръжки съ мокри парцали. Слѣдъ много старателни приспособления, при което тѣ всѣки пжтъ трѣбаше да ме питатъ за величината на отклонението на галванометра, удаде имъ се, най послѣ, да получатъ съпротивление, равно на съпротивлението отъ човѣшко тѣло; но да се достигне това бѣ невъзможно безъ упжтвания по галванометра, полу-

чавани отъ другата стая. Освѣтъ това прѣзъ всичкото врѣме, силнитѣ колебания на свѣтливия лжчъ показваха, че отъ другата страна се опитватъ да заменятъ даденото съпротивление съ какъвъ-да е другъ способъ. И, напаконъ, за да отстранятъ и тоя, едвали възможенъ източникъ на грѣшки, мѣднитѣ дрѣшки заковаха толкозъ далеко една отъ друга, щото приятелитѣ ми изразиха пълно убѣждение, че да се повторятъ подобни опитвания съ парцали е невъзможно. . . . Дрѣшкитѣ бѣха така заковани, че г-жа Фай не можеше да ги мръдне, нито дюймъ, надѣсно или налѣво.

„Тогава помолиха г-жа Фай да влезе въ библиотеката; тя седна на столъ срѣщу дрѣшкитѣ и горящая въ библиотеката газъ биде огасень, съ изключение на едно рогче спуснато низко. Ний я помолихме да натопа ржцѣ въ солень растворъ и да залови дрѣшкитѣ. Тя направи това и начаса се получи върху стълбата на галванометра отклонение, равно на съпротивлението на нейното тѣло; ние тогава излѣзохме изъ библиотеката и влезихме въ лабораторията, която бѣ до толкова освѣтена съ газъ, щото ние можахме всичко да видимъ отчетливо“. („Спиритуалистъ“, 1875, т. I, стр. 126, 127).

Сеансътъ се продължилъ всичко десеть минути. Колебанията на галванометра прѣзъ туй врѣме били ничтожни, между 208 и 215°. Начасътъ слѣдъ почване на сеанса изподъ завѣсата се показва ржка, на три фута отъ дрѣшката и почва да подава на присжествуващитѣ, всѣкому споредъ специалността му, книги отъ одѣра на библиотеката, а тѣй сжщо и разни други вещи, находящи се на такѡва разстояние отъ г-жа Фай, щото тя по никой начинъ не би могла да ги достигне отъ мѣстото си. За останалото замълчавамъ, тѣй като сега не е рѣчь за явленията, а за критиката на г. Боргмана. Интересуящия се може да намѣри подробно описание на сжщия сеансъ у г. Крукса, само че не отъ сами него написано, въ „Ребусъ“ 1887 г., № 48.

Сега се обръщаме къмъ г. Боргмана. Не черви ли се той за своята критика? Дѣ е негова „медиумъ-дѣвица“, дѣ сж неговитѣ „материализационни явления“ дѣ му е „тъмнината“, дѣ му сж „незаеченитѣ дрѣшки“, дѣ му е „креслото“, къмъ странитѣ на което жицитѣ трѣбало да се прикрѣпятъ?“ По такъвъ начинъ негова медиумъ „свършено свободно прѣнася дрѣшката отъ ржката си подъ шията, спуска послѣдната въ

джеба и стрѣлката на галванометра не се отклонява?“ И по какъвъ начинъ негова медиумъ съ такъвъ сжщо удивителенъ резултатъ замѣня своето тѣло съ връви, безъ да знае що показва галванометра? Дѣ е тая физическа лаборатория, дѣто негова медиумъ-дѣвица се е научилъ „въ какво стои работата“ и, при помощта на такъвъ сжщо галваниченъ урядъ да се упражни въ приспособлението на своитѣ връви? Вижда се, обаче, че „работата“ не е тѣй проста, щомъ г. Боргманъ, заклѣтъ физикъ, иронично възклищава: „Защо е служило опрѣдѣляне съпротивлението отъ тѣлото на медиума въ опититѣ на Крукса — не ще много мждростъ да се разбере. Нима такова опрѣдѣляне прѣдставлява отъ себе си нѣкакъвъ контролъ!“

Отъ казаното едно е несъмнѣнно вѣрно, т. е., че г. Боргманъ даже не е прочелъ направеното отъ Крукса описание на своя опитъ. Чулъ нѣщо си и се впусналъ да критикува и съ каква надменность и самоувѣреность! Дѣ се е това видѣло въ науката, прѣдставителъ на която г. Боргманъ, навѣрно, се счита? Да, той и не би посмѣялъ да стори това, ако работата не се докосваше до спиритизма и статията му не се е отреждала за „Материали“, които ни единъ отъ човѣцитѣ на науката и не е чель.

Срѣдъ всѣкаквито безсмислици и лъжи, които ми падна да „разоблача“ въ тия „Материали“, статията на Боргмана се явява перлъ отъ първа величина; и ето, едвамъ слѣдъ 15 години додѣ редъ да го поставя на приличното му мѣсто.

Като свършихме съ това, ще се повърнемъ на критиката на Хартмана, къмъ неговото второ обвинение противъ Крукса. То стои въ това, че Круксъ не умѣялъ „да различи образуване на отдѣлната фигура отъ трансфигурацията“, и че той не вземалъ въ смѣтка „влиянието на внушенитѣ халюцинации при явленията на въображаемата фигура“ (стр. 22). Да видимъ сега аргументацията и метода на Крукса. За да се признае отдѣлността на фигурата Кати Кингъ, прѣди всичко той установява въ принципъ необходимостта отъ абсолютно доказателство; това доказателство трѣба да стои въ тоя фактъ, щото медиума и материализираната фигура да бждатъ видими едновременно. Ето собственитѣ думи на Крукса:

„Между всички аргументи, давани отъ двѣтѣ страни относно медиумизма на мисъ Кукъ, азъ виждамъ твърдѣ малко факти, засвидѣтелствувани по такъвъ начинъ, щото прѣдубѣ-

дения читателъ да може каза,—ето, напосоконъ, абсолютно доказателство; никой не е заявилъ положително, основавайки се на свидѣтелството на своитѣ собствени чувства, че въ туй врѣме, когато фигурата, що се назива Кати, е видима въ стаята—тѣлото на мисъ Кукъ да ли се нахожда или не въ кабинета. Менъ се вижда, че всичкия въпросъ се свежда къмъ тая проста алтернатива; нека бжде доказано което е, или другото—факта, и всички други поникнали въпроси могатъ до тогава да се отложатъ; но доказателството трѣба да бжде абсолютно, не основано на умозаклучение или на прѣдполагаемата цѣлостъ на печатитѣ, връзкитѣ и възлитѣ“. (Psych. St. 1874 г., стр. 290).

Ще рече, трудно може се съзрѣ въ принципиалната постановка на това доказателство недостаткъ отъ критическо внимание отъ страна на Крукса и се заключи, че той не е земалъ необходимитѣ прѣдпазителни мѣрки, за да се убѣди, че не е ималъ работа съ трансфигурация на медиума. Изискваното отъ него абсолютно доказателство е насочено именно противъ тая възможность.

Два мѣсеца слѣдъ това г. Круксъ ни съобщава:

„Твърдѣ приятно ми е да заява, напосоконъ, че получихъ това абсолютно доказателство, което азъ изискавахъ въ прѣдишното си писмо“. И ето какъ описва той това доказателство:

„Кати каза, че тя се надѣе вече, че е въ състояние да се покаже наедно съ мисъ Кукъ. Трѣбаше да загася газтъ и да влезе съ фосфорната си ламба въ стаята, която употрѣбяхъ вмѣсто кабинетъ. Така азъ и направихъ, като помолихъ порано единъ приятель, искусенъ стенографъ, да записва всичко, което азъ ще говоря, като се намирамъ въ кабинета, разбирайки всичката важность на първитѣ впечатления и не желаяйки да се довѣря на едната паметъ. Тия бѣлѣжки сега сж прѣдъ мене:

„Азъ прѣдпазливо влѣзохъ въ стаята, въ нея бѣ тъмно, и пипнишкокомъ намѣрихъ мисъ Кукъ, лежаща на пода. Като заставахъ на коленѣ, пузнахъ въздухъ въ ламбата и при свѣтлината ѝ видѣхъ младата дѣвойка, облѣчена въ черенъ бархетъ, както и до сеанса, и на гледъ съвсѣмъ безчувствена; тя се не помръдна като я заловихъ за ржка и поднесохъ свѣтлината прѣдъ лицето ѝ, а слѣдваше спокойно да диша. Като повдигнахъ ламбата, азъ се огледахъ и видѣхъ Кати, стояща

току задъ мисъ Кукъ. Тя бѣ облѣчена въ бѣли широки дрѣхи, както я гледахме прѣди това прѣзъ всичкото продължение на сеанса. Държашъ едната ржка на мисъ Кукъ, и всѣ още на коленѣ, азъ спускахъ и подигахъ ламбата така, щото да освѣтлява цѣлата фигура на Кати и напълно да се убѣдя, че азъ дѣйствително виждамъ сжщата тая Кати, която нѣколко минути прѣди това държахъ въ обятията си, а не фантазия на рас-троенъ мозъкъ. Тя не говореше, но климаше глава и привѣтно се усмихваше. Триждъ внимателно азъ огледахъ мисъ Кукъ, лежаща прѣдъ мене, за да бжда увѣренъ, че ржката що държа, бѣ ржката на жива жена и три пжти отдѣлно обрѣщахъ свѣтлината на ламбата къмъ Кати и я разгледахъ съ упорито внимание, до като не остана въ мене ни най-малко съмнѣние въ нейната обективна реалность. Напаконъ, мисъ Кукъ направи леко движение и Кати тоя часъ ми даде знакъ да си ида. Отидохъ въ другата страна на стаята и тогава прѣстанахъ да виждамъ Кати, но не излезохъ изъ стаята до като мисъ Кукъ не се събуди и двама отъ присжтствуващитѣ на сеанса не влѣзоха съ свѣтило“. (Psysh. St. 1874 г., стр. 388—89).

Тѣй като всичко излѣзло изъ подъ перото на г. Крукса е драгоцѣнно за тоя въпросъ, то ще приведа тукъ допълнителното свидѣтелство къмъ туй абсолютно доказателство, на-ходяще се въ писмото на г. Крукса до г. Пеннеля въ отговоръ на неговото съмнѣние, и приведено отъ послѣдния въ писмото му, напечатано въ „Спиритуалистъ“ 1874 г., т. I, стр. 179, отъ дѣто и ние го заемаме.

Ето това писмо :

„Въ врѣме на тоя опитъ азъ твърдѣ добрѣ съзнавахъ всичкото му значение, за да прѣнебрегна каквито и да било доказателства, които ми се прѣдставляватъ необходими за пълнотата му. Тѣй като азъ прѣзъ всичкото врѣме държахъ ржката на мисъ Кукъ, като стояхъ до нея на коленѣ, поднасяхъ ламбата близо до лицето ѝ и наблюдавахъ за дишането ѝ, то азъ имамъ достатъчно основание да съмъ убѣденъ въ това, че не съмъ измаменъ отъ приструвка или купъ струпани дрѣхи. Що се касае до самоличностьта на Кати, то азъ имамъ такова сжщо положително убѣждение. Рѣстъ, фигура, чърти, сложение, облѣкло, привѣтливата усмивка — всичко това бѣ сжщото онуй, което често по-рано съмъ виждалъ ; а тѣй като не веднажъ се е случавало въ продължение на нѣ-

колко мѣсеца да стоя на разстояние нѣколко дюйма отъ нейното лице при добро освѣтление, то вѣнকাশността на Кати ми бѣ толкова позната, както и вѣнকাশността на мисъ Кукъ“.

Въ третата статия на Крукса, напечатана въ Psych. St. 1875 г., стр. 19, между другото говори: „Отъ нѣколко врѣме Кати ми даде позволение да върша всичко, което азъ намѣря желателно — да я пипамъ, да влизамъ и излизамъ изъ кабинета, кога намисля, и азъ често влизахъ въ кабинета слѣдъ нея, нѣкога я виждахъ заедно съ медиума, но въ повечето случаи азъ намирахъ само медиума, лѣжащъ на пода въ трансъ, а Кати въ бѣлото си облѣкло моментално изчезваше“.

И тъй, ясно е като день, че въ тия опити на г. Крукса не може и да става рѣчь за трансфигурация на медиума. При все това г. Хартманъ твърди съ голѣма увѣреностъ, че Круксъ не е умѣялъ „да различи образуването на отдѣлнитѣ фигури отъ трансфигурацията“ т. е., че Круксъ земалъ Кати Кингъ за „отдѣлна фигура“, когато това не било нищо друго, а трансфигурация на мисъ Кукъ! Странно твърдение, когато двѣтѣ фигури сж на лице!

Сжщо тъй е ясно, че горѣпоменатитѣ опити на Крукса, Хартманъ е билъ длъженъ, въ силата на своитѣ собствени теории, да не ги обяснява иначе, а само посрѣдствомъ халюцинацията; спорѣдъ Хартмана именно трансфигурацията на медиума е била въ основата на всички явления, които Круксъ е приелъ за материализация. Но причината на тая логика — безсѣзнателностъ — може би, се отгадава: г. Хартманъ вижда се е знаялъ, че ще дойде редъ да има работа съ фотографитѣ на г. Крукса. Кое то още вчера е било халюцинация, утрѣ може да се направи съ фотографията, съ която трѣбва да се причисли.

Сега ще се върнемъ къмъ прѣдмета си, сир. къмъ доказателствата на материализацията посрѣдствомъ фотография, *снета въ това врѣме, когато медиума и материализираната фигура е прѣдъ очи.* Г. Круксъ, вѣренъ на своя принципъ „абсолютно доказателство“ снелъ нѣколко фотографии отъ Кати именно при тия условия. Азъ ще приведа тукъ въ негови собствени думи сжществената частъ отъ тия опити.

„Въ продължение на всичката послѣдня недѣля прѣди окончателното си изчезване, Кати даваше сеанси у моя домъ почти всѣка вечеръ, за да ми даде възможностъ да я фотографирамъ при искусствено освѣтление. Петъ пълни фотогра-

фични уреди бѣха приготвени за тая цѣль . . . тѣй щото да нѣма никаква прѣчка въ врѣме на фотографирането, изпълвано отъ сами мене съ помощта на асистентъ.

„Моята библиотека служеше за тъменъ кабинетъ. Вратата ѝ се отваря въ лабораторията; вмѣсто едната ѝ половина, снета отъ резетата, бѣ повѣсена завѣса, за да може Кати свободно да влиза и излиза изъ кабинета. Нашитѣ познати, що присѣтсуваха на сеанса, се помѣстваха въ лабораторията срѣщу завѣсата, а камаритѣ се нахождаха малко задъ тѣхъ, готови да фотографиратъ Кати, когато излезе изъ кабинета, а сжщо да фотографиратъ и всичко, находяще се вжтрѣ въ него, когато завѣсата бжде за тая цѣль отдърпната. Всѣки вечеръ имаше отъ три до четири пози въ петѣтѣ камари, тѣй щото на всѣки сеансъ се получаваха до петнадесетъ различни фотографии; нѣколко отъ тѣхъ бѣха развалени при проявлението, а други при регулиране количеството на свѣтлината. Всичко имамъ четиридесетъ и четири негатива, — нѣкои развалени, други посрѣдствени, а трети прѣвъзходни.

„Като влезеше въ кабинета, мисъ Кукъ обикновено лѣгаше на пода, слагаше глава на възглавницата и скоро падаше въ трансъ. Въ врѣме на фотографичния сеансъ, Кати обвиваше главата на своя медиумъ съ шалъ, щото свѣтлината да не пада на лицето ѝ. Често ми се случваше да отдрѣпвамъ завѣсата отъ едната страна, когато Кати стоеше до нея, и нерѣдко, всички седмина човѣци, находящи се въ лабораторията, виждаха мисъ Кукъ и Кати едноврѣменно, при пълния блѣсъкъ на електричната свѣтлина. Наистина, въ тия случаи ние не виждахме лицето на медиума, закрито съ шалъ, но виждахме ржцѣтѣ и нозѣтѣ му; виждахме, какъ мисъ Кукъ безпокойно се мърдаше подъ дѣйствието на силната свѣтлина и слушахме какъ тя понѣкога стенеше. Азъ имамъ една фотография на двѣтѣ заедно, но седящата Кати закриваше съ себе ся главата на мисъ Кукъ“. („Psych. St.“ 1885 г., стр. 19—21).

И тѣй, ето „абсолютно доказателство“ изисквано отъ Крукса, получено отъ него по фотографиченъ пжтъ: то оправдава и потвърждава това „абсолютно доказателство“, което той вече бѣ получилъ посрѣдствомъ свидѣтелството на външнитѣ чувства. Ето по какъвъ начинъ г. Круксъ, като е експрементиралъ съ мисъ Кукъ, не е различавалъ между отдѣлно материализираната фигура и трансфигурацията на медиума.

Но какво говори г. Хартманъ за тия фотографии на Крукса? Твърдѣ просто: той твърди съ голѣмъ апломбъ, че тукъ билъ фотографиранъ самия медиумъ, като никакъ не си дава трудъ да обясни — кого сж виждали задъ завѣсата въ туй врѣме, когато фигурата се е намирала на лице и се фотографирала? А между туй той би могълъ лесно да отговори: това е било обратна халюцинация! Въ дадения случай фотографираната фигура е трансфигурацията на медиума, фигурата, която виждали задъ завѣсата, лежаща на пода и я земали за медиумъ; това е халюцинация, нанесена отъ медиума върху присъствуващитѣ. Въ такъвъ случай критичния методъ употребенъ тукъ би билъ слѣдния: *когато не е рѣчь за фотография* и когато виждатъ медиума и фигурата, то тая фигура е халюцинация; *но когато е рѣчь за фотография* и когато виждатъ медиума и фотографиращата се фигура, то медиума става халюцинация.

Г. Хартманъ би слѣдвало да поясни, признавали той подобенъ методъ; но той замълчава за това.

И това не е всичко: възниква друго затруднение. Г. Круксъ ни посочва различието, констатирано отъ него, между мисъ Кукъ и Кати: „Рѣстътъ на Кати се мѣни, виждалъ съмъ я шестъ дюйма по-висока отъ мисъ Кукъ: шията на Кати бѣ гола; кожата ѝ бѣ съвършено гладка на гледъ и пипане, между туй, когато на шията на мисъ Кукъ има голѣма бръчка, видима и осезаема. Ушитѣ на Кати не сж пробити, когато, на-претивъ, мисъ Кукъ обикновено носи обидци. Коситѣ на Кати сж яноруси, а на мисъ Кукъ—тѣмноруси. Прѣститѣ на Кати сж значително дълги, отколкото у мисъ Кукъ и лицето ѝ е много по-голѣмо“. („Pysch. St.“ 1874 г., стр. 389).

На това г. Хартманъ ни дава категорично обяснение: „Колкото се отnosi до незначителнитѣ отклонения въ видѣтъ на самия медиумъ (както, запр., въ наблюденията на Крукса), то появата на самия медиумъ, очевидно, съставлява способъ, който олекчава прѣдаването на халюцинацията“ (стр. 120).

Въ каква мѣра изражението „незначителното отклонение“ е приложимо тука — ние за сега ще оставимъ на страна; факта е тоя, че споредъ Хартмана, тия отклонения сж халюцинации, наложени отъ медиума върху собствената му личност. Г. Хартманъ, очевидно, забравя, че въ числото на тия „отклонения“ разликата въ цвѣта на косата е била констатирана отъ Крукса съ метериални и прибиващи способности, ето ду-

митъ му: „Руситъ коси на мисъ Кукъ сж толкова тъмни, щото изглеждатъ черни, а лежащитъ прѣдъ мене къдри на Кати сж злато-руси; съ нейно позволение азъ самъ отрѣзохъ отъ нея разкошнитъ коси, като ги пипахъ по-първо до самия коренъ и се убѣдихъ, че тѣ наистина тукъ сж расли“. („Psych. St.“ 1875 г., стр. 22).

Това струва фотографията! Хартманъ въ едно мѣсто се стареа да отслаби подобния фактъ, като фърля такава фраза; „относно засуканосѣта на коситъ трѣбва да се земе въ внимание, че косата на главата може видимо да се отличава въ цвѣтъ и отсѣнки, като се гледа на мѣстонахождението ѝ“ (стр. 112). Но тукъ става дума за общия цвѣтъ на коситъ на Кати, видимо отличаващи се отъ коситъ на медиума, и отрѣзания кичуръ се явява само прибивающъ образецъ за цвѣта на тия коси! Или, може би, халюцинацията е насочена именно противъ тоя кичуръ коса, както и противъ ушитъ, прѣститъ или брѣчката.

Г. Хартманъ забравя сжщо, че къмъ числото на тия „отклонения“ се отнася и ръста, който е билъ опрѣдѣленъ чрѣзъ измѣрване. Разликата отъ $4\frac{1}{2}$ —6 дюйма не е праздна работа, лесно въвождаща въ заблуждение; или това измѣрение е било зето въ халюцинационно състояние? Но ето дѣ е затруднението: г. Круксъ е констатиралъ това „отклонение“ съ твърдѣ оригиналенъ и доказателенъ способъ — фотографията. Ето думитъ му:

„Една отъ най-интереснитъ фотографии е тая, дѣто азъ стоя наредъ съ Кати. Тя стоеше боса върху пода на опрѣдѣленото мѣсто. Слѣдъ сеанса мисъ Кукъ се облече като Кати и азъ поставихъ нея и себе си точка въ точка въ сжщата поза и ни фотографираха съ сжщитъ камари тъкмо така и при такова сжщо освѣтление. Ако тия двѣ фотографии се наложатъ една върху друга, то моитъ двѣ изображения напълно съпадаютъ относно ръста и другото, но Кати е съ половина глава по-висока отъ Кукъ и изгледва, сравнена съ нея, жена съ по-голямъ ръстъ. Колкото се относи до лицето ѝ, то по ширината си на много фотографии сжществено се отличава отъ лицето на медиума; фотографията обаче посочва и на нѣколко други различия между имъ“. („Psych. St.“ „1875 г., стр. 21—22).“ Гледай тая фотография въ книгата на г. Петрова: „Медиумическія Материализаци“.

Това „отклонение“ половина глава се вижда за очитъ достатъчно за да служи за докавателство, че въ дадения случай не е имало „прѣдаване на халюцинация“ (стр. 120). Но какво говори г. Хартманъ за тая фотография на Крукса? Твърдѣ просто: той повтаря едно и сжщото, че не билъ фотографиранъ никой другъ, а самия медиумъ. Ето негова вердиктъ въ истиннитѣ думи:

„Вѣрно е това, че ако допуснемъ у медиума способностъ да прониква прѣзъ вещество, то е нужно не материално запиране на медиума, а съвсѣмъ други срѣдства за да се докаже нетождество на медиума съ явлението... Всички тия случаи, дѣто допускането нетождественостъ на медиума и явлението се основава само на това, че медиума е билъ материално затворенъ, трѣба да се отфърлятъ като недоказателни, и всѣко направено явление трѣба въ такъвъ случай да се прѣпише на самия медиумъ. Тукъ се отнасятъ, напр., случаитѣ, когато явлението е отрѣзване кичуръ коси и раздаването имъ, разхождане съ зрителитѣ и водяне съ тѣхъ разговоръ, или си позволяватъ да ги фотографиратъ“. („Psych. St.“ 1875 г., стр. 19, 20, 22). „Спиритизмъ“, стр. 8, 111, 112.

Направенитѣ тукъ отъ Хартмана насоки на „Psychische Studien“, както се вижда, се отнасятъ до горѣприведенитѣ отъ мене опити на Крукса. Но нима тука е рѣчь „за затваряне на медиума“? Нима доказателството за нетождествеността на медиума съ явлението се основава тукъ на това, че медиума е билъ „материално затворенъ“? Нима тая нетождественостъ не е доказана тукъ именно съ „други срѣдства“ („Спир.“ стр. 111—112)?

И тѣй, ето вниманието, съ което Хартманъ е почелъ опититѣ на Крукса, относящи се до материализацията и справедливо считани отъ спирититѣ за най-авторитетни. Насъ, твърдѣ естествено, отъ всичко най-много ни интересува, по какъвъ начинъ философъ-мислителъ, като Хартмана, ще се отнесе къмъ тия опити. Бѣхме твърдо увѣрени, че рѣшаящитѣ опити (свързване съ галваниченъ токъ и фотографирание) ще бждатъ подхвърлени на внимателна добросъвѣстна оцѣнка; и когато Хартманъ, още не прѣстѣпилъ къмъ работа, по-рано обвини Крукса въ недостатъкъ на „критична мисль“ (стр. 22), ние естествено разчитахме, че Хартманъ ще ни прѣдстави

подробно тия доводи, на основание на които методитѣ на Крукса не отговарятъ въ очитѣ му на изискваното отъ „научния изслѣдвателъ внимание“. Въмѣсто това ние намѣрихме тукътамъ десетина-двадесетъ реда общи произволни твърдения, тѣ прѣко противорѣчие съ самитѣ факти. По такъвъ начинъ тателя, който не си дава трудъ да сравни думитѣ на Хартмана съ истинскитѣ думи на Крукса, би си съставилъ съвършено лъжливо понятие за значението на методитѣ, употреб и отъ тоя послѣдния въ изслѣждане на явления до голѣма стѣпень невѣроятни и изискващи, заради истината, велико внимание отъ страна на научния мжжъ, уважаващъ себе си и добръ разбирающъ, на какво подфърля той своята репутация, като заявява публично за съществуването на подобни явления. Когато философъ като Хартмана обвинява първо-класния физикъ, какъвто безспорно се счита Круксъ, въ това, че той „не е запазилъ такава стѣпень критична мисль, какъвато може да се очаква отъ научния изслѣдователъ“ (стр. 22), — той е длъженъ прѣди всичко да докаже, че самъ е запазилъ тая стѣпень критична мисль, първото условие на която е — основателно да разбере и ясно да изложи това, което той критикува. За мое голѣмо съжаление, принуденъ съмъ да призная, че образа на дѣйствиe на Хартмана относно Крукса не може да се нарече добросъвѣстенъ и че обвинението „въ недостатъкъ на критична мисль“ се надѣнва всецѣло на главата на самага Хартмана!

Дѣ да се търси причината на такова странно отнасяне отъ негова страна? Хартманъ обвинява спиритуалиститѣ въ това, че тѣ се „ржководятъ въ изслѣдванията си не отъ наученъ интересъ, а само отъ ентреса на сърдцето“—(стр. 25). Тѣ могатъ да се утѣшатъ: че не сами тѣ се поддаватъ на измамливото влияние на тия интереси.

Но ние още не сме свършили съ погрѣшнитѣ твърдения на Хартмана за фотографиитѣ на Крукса, макаръ Хартманъ и да избѣгва внимателно да го не назове. Ето какво казва той:

„Въ същностъ всички произведени по това врѣме фотографични опити, надъ различни виждани отъ зрителитѣ явления, говорятъ противъ обективността на послѣднитѣ; въ всички опити, описани до сега, резултатитѣ се оказватъ отрицателни, освѣнъ въ тия случаи, когато е билъ смененъ фо-

тографично самъ медиума. Въ послѣднитѣ случаи изображението далечъ не е тѣй ясно, за да се рѣши, може ли се снима фотографично, освѣнъ медиума, и тая иллюзия, която го облича; съ други думи — получената фотография изобразява ли дѣйствително тоя фантомъ, или само единичкия заключенъ въ него медиумъ“ (стр. 122).

За какво говори тукъ г. Хартманъ? Цѣлото това мѣсто е тъмно. Какво трѣба да се разбира подъ всички произведени фотографични опити, резултатитѣ на които сж се „оказали отрицателни?“ И за какви случаи той казва, че съставляватъ изключение? Защо той не посочва источника, на който основава твърденията си? Но тѣй като Хартманъ, сждѣйки се по источника отъ който се ползва и отъ който цитира въ съчинението си, не може да има прѣдъ видъ никакви други „фотографични опити надъ видими отъ зрители явления“, освѣнъ приведенитѣ отъ мене въ „Psch. St.“, дѣто сж помѣстени самс фотографичнитѣ опити на Крукса, то е ясно, че горѣпомѣнатитѣ цитати могатъ да се отнасятъ само къмъ тия фотографии; толкозъ повече, че слѣдъ това той говори за фотографиитѣ на Крукса, „дѣто медиума се вижда едноврѣменно съ призрака“ (стр. 122). Отъ това слѣдва, че въ посочения цитатъ думитѣ: „въ всички произведени до сега фотографически опити надъ видими отъ зрителитѣ явления... резултатитѣ се оказватъ отрицателни“ — нѣматъ никакъвъ смисълъ, къмъ нищо се не отнасятъ. Такива „отрицателни резултати“ несжществуватъ.

Тѣй сжщо е трудно да се разбере втората половина на сжщото това изрѣчение, дѣто Хартманъ твърди, че въ тия случаи, въ които резултатитѣ не сж се показали отрицателни, „дѣто фотографично билъ снетъ самъ медиума, изображенията далече не сж тѣй ясни за да може да се рѣши, удало ли се е да се снесе фотографично, освѣнъ медиума, и тая иллюзия, която го облича“. Що трѣбва да се разбира подъ иллюзия, обличаща медиума? Като сждѣ по страница 113, 129, трѣбва да се прѣдполага, че това сж бѣли вуали и тъкани“, и „халюцинационна частъ отъ облѣкло“, съ помощта на които медиума навожда желаемата иллюзия. На що обаче се основава Хартманъ, като казва, че на тия фотографии не се вижда „тая иллюзия, която облича медиума? Какви фотографии той е видѣлъ? За какви фотографии говори той? Той би трѣбало

ИЗЛЪЗЕ ОТЪ ПЕЧАТЪ:

АСТРОНОМИЯ ЗА ЖЕНИ И ЗА ВСЪКИ ЛЮБИТЕЛЪ НА НЕБЕСАТА.

Отъ Камилъ Фламарионъ. — Цѣна 2·50 л.

Издава книжарница „РОДИНА“, ул. Пиротска № 39—София

Парижкиятъ вѣстникъ „Le Temps“ казва за това съчинение слѣдното:

„Новото съчинение на Камилъ Фламариона излъзе отъ печатъ. То е едно възхитително творение, въ едно и също врѣме научно по прѣдмета си и литературно по своята форма, илюстрирано съ многочислени карти и фигури, отъ които, по-голямата частъ, сѣ изработени отъ знаменития астрономъ. Тази книга, написана съ живописна поезия и смущаещи загатки, ще пълни женитѣ, често пакти много по-добре подготвени да разбератъ великитѣ зрѣлаща на природата, отколкото мъжете; тя е единъ прѣ-красенъ трудъ, който въ малко врѣме ще бѣде настолната книга на вечнитѣ любители на небесата и интелигентни жени“.

У редакцията на сп. „РОДИНА“ се намиратъ за проданъ слѣднитѣ книги:

Ламермурската невѣста, романъ отъ Валтеръ Скотъ. Цѣна 3 л. 50 ст.

Умствено и нравствено саморазвитие, отъ В. Чанингъ (рѣчь държана въ бостонския работнически клубъ) Цѣна 60 ст.

Чудакътъ, романтична драма отъ М. Ю. Лермонтовъ. Цѣна 50 ст.

Една банкнота за 1,000 000 фунта стерлинги, отъ Маркъ Туенъ. Цѣна 30 стотинки

Архиологически бѣлѣжии за Цариградъ, отъ А. Гяуровъ. Цѣна 30 стотинки.

Европа въ деветнадесетия вѣкъ, отъ Дръ Х. П. Джайсонъ. Цѣна 2·50 лева.

Разпятието на Филипъ Стронгъ, повѣсть отъ Charles M. Sheldon. Цѣна 1 левъ.

Къмъ центра на земята, геологически романъ отъ Жюль Вернъ. Цѣна 2 лева.

Македонска Швейцария и нейното състояние подъ турцитѣ, отъ А. Христовъ. Цѣна 20 стотинки.

Астрономия за жени; отъ К. Фламарионъ.—Цѣна 2·50 лева.

Япония и Корея отъ В. Фромъ.—Цѣна 1·50 лева.

Който си изпише горнитѣ книги, отстъпватъ му се съ 25% отбивъ.

Слѣдва подписката за VIII (1906) годиш. на „Родина“

Отъ януари 1906 г. „Родина“ начина VIII-та си годишнина. Материала прѣвъ тая година ще е поправдѣленъ на слѣднитѣ отдѣли:

I. Изъ родината. Въ тоя отдѣлъ ще се помѣщаватъ описанія на български градове, старини, пхтописи и др.

II Изъ науката. — Научни статии и литература.

III. Изъ широкія свѣтъ. — Очерки за далечни страни и народи, както и разкази и пхтописи по свѣта.

Сп. „Родина“ е прѣпоржчано отъ М-вото на Народната Просвѣта за училищнитѣ библиотеки. (Гледай сп. „Училищенъ Прѣгледъ“, стр. 31 на II кв. 1902 г.)

Годишния абонаментъ е въ прѣдплата 5 лева за 12 мѣсечни книж. и, а за странство 6 лева

Всичко се изпраща на адресъ: Редакция сп. „Родина“ — София.

Отъ Редакцията.

ИЗЛЪЗЕ ОТЪ ПЕЧАТЬ

знаменитото съчинение на съврѣмения окюлтистъ-ясновидецъ

К. У. ЛЕДБИТЕРЪ

ОТЪ ДРУГАТА СТРАНА НА СМЪРТЪТА

Читателитѣ на „Видѣлипа“ съ радостъ ще посрѣщнатъ съчинението на автора на „Ясновидството“, защото то хвърля незабвима свѣтлина върху въпроситѣ, които тѣй много ни интересуватъ, и на които отговоръ може да даде само човѣкъ, чиито способности сж повисши отъ тѣзи на обикновения срѣденъ човѣкъ, какъвто е англичанина К. У. Ледбитеръ

Книгата се състои отъ 30 коли дребенъ хубавъ печатъ и струва твърдѣ ниската цѣна 3 лева. Намира се за продажъ у г. Лука Чишевъ, търговецъ въ Ломъ, комуто трѣбва да се адресиратъ всички поръчки.

Читателитѣ вече сж знакоми съ природата на тази книга по двѣ и три нѣща заети отъ прѣвода въ врѣме печатането цѣлата книга, благодарение любезността на прѣводача.

Печатница на П. М. Бжзайтовъ — София.